



Karikatürde Yer Alan Kırılma Çizgilerinin Söz Sanatları Öğretimine Etkisi *

Musa ÇİFCİ***
Kadir KAPLAN****

Öz

Çalışmada söz sanatlarının 6. sınıf öğrencilerine öğretilmesinde karikatürdeki kırılma çizgilerinin etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda söz sanatlarının kırılma çizgileriyle ilişkilendirilerek işlendiği deney grubuyla geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun ön-sontest puan ortalamalarında hem grup içinde hem de gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ve deney grubu öğrencilerinin sürece ilişkin görüşleri incelenmiştir. Tamamlayıcı karma desen kullanılan araştırmanın nicel boyutu için veri toplama aracı olarak akademik başarı testi; nitel boyutu için de yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmada deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntestten aldıkları puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı, deney grubunda yer alan öğrencilerin ön-sontestten aldıkları puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön-sontestten aldıkları puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı; deney grubundaki öğrencilerin görüşlerinin; uygulama süreci ile ilgili görüşler, uygulama öncesi ve sonrasına yönelik olumlu ve olumsuz düşünceler olmak üzere iki kategoride toplandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Karikatür, karikatür okuryazarlığı, söz sanatları, kırılma çizgisi

The Effect of Fracture Lines in the Cartoon on the Teaching of the Rhetorics

Abstract

In order to determine the effect of the breaking lines in the cartoon in the teaching of the 6th grade students, the presence of a significant difference in the pre-posttest point averages of the control group, where the traditional teaching method is applied, and the experimental group, in which the rhetorics are associated with the breaking lines, and the experimental group students' process opinions were examined. Academic achievement test as a data collection tool for the quantitative; semi-structured interview form was used for its qualitative dimension. The mean scores of the students in the experimental and control groups did not differ significantly, the mean scores of the students in the experimental group differed significantly from the pre-posttest, and the mean scores of the students in the control group did not differ significantly; opinions of the students in the experimental group; were gathered in two categories as positive and negative.

Keywords: Caricature, cartoon literacy, rhetorics, break Line

* Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Doktora Programı dahilinde yürütülmekte olan Ortaokul Türkçe Derslerinde Karikatür Okuryazarlığı Becerisinin Geliştirilmesi: Bir Eylem Araştırması isimli doktora tezinden üretilmiştir.

*** Prof. Dr.; Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Uşak, musa.cifci@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3758-7170.

**** Doktora Öğrencisi; Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, kadkaplan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7901-1025

Giriş

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak her alanda yaşanan değişimin eğitim öğretim faaliyetlerini de etkilediği gözlemlenmektedir. Bu gelişmeler, kolay algılama ve kavramayı sağlayıcı görselliği öne çıkarmaktadır. Doğal olarak pek çok görsel unsurun eğitim öğretim etkinliklerinde de yaygın biçimde kullanılmaya çalışıldığı görülmektedir.

Öğrenme, her birey özelinde farklı stillerde gerçekleşmektedir. Bireylerin öğrenmesinde bazen hareket bazen ritim bazen de görseller önemli rol oynamaktadır. Bireyden bireye değişen öğrenme stilineki farklılık, hem eğitim ortamlarının hem de eğitim ortamlarında kullanılan materyallerin öğrencilerin ilgilerini çekecek biçimde düzenlenmesini gerektirmektedir. Salt bilginin resim, fotoğraf, slayt veya diğer grafik formlar ile desteklenmesi durumunda bazı öğrencilerin daha yüksek öz-yeterlilik yaşadıkları hatta daha yüksek başarıya ulaştıkları görülmektedir (Hawk & Shah, 2007). Farklı materyallerle desteklenen eğitim öğretim faaliyetleri bireylerin hedeflenen kazanımlara erişmesini kolaylaştırmaktadır; çünkü görsel uyarılar, eğitim öğretim faaliyetleri sırasında bireylerin birkaç duyu organını aynı anda etkileyerek öğrenme sürecinde aktif rol almalarını sağlamaktadır.

Görsel kullanımının teknolojik gelişmeler ile yaygınlaşması, Türkçe eğitiminde öğrencilerin bireysel farklılıklarını da dikkate alarak karikatürlerden de kolayca yararlanma imkânını sağlamıştır. Dil eğitiminde görsel materyaller, öğrenme sürecinin verimliliğini artıran önemli araçlardandır. Hem ders öncesinde hem de ders sırasında motivasyonu sağlamak, ön bilgileri harekete geçirmek, soyut bilgiyi somutlaştırmak amacıyla görsellerden faydalanılmaktadır. Bu noktada Türkçe eğitiminde materyal olarak kullanılacak görsel uyarılardan biri de karikatürlerdir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinde görsel okuma becerisine yönelik kullanılan pek çok materyal bulunmaktadır. Bireylerin görsel okuryazarlık becerilerini kazanabilmelerine yönelik yapılan çalışmalarda; resim, şema, grafik, televizyon, bilgisayar, film, kukla, resimli kitap, fotoğraf, poster, harita, bülten tahtası, broşür, model vb. araç gereçler kullanılabilir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde alanyazında karikatürün farklı biçimde tanımlandığı görülmektedir. Abartılmış insan portresinden çizgi odaklı görsel iletişim sanatına (Hünerli, 1993; Aşcıoğlu, 2001) kadar pek çok tanımlı yapılan karikatür tanımlarında dikkat çeken ortak nokta ise abartı ve mizahdır; çünkü karikatür, insanı ya da olayı abartarak çizip ona mizahi bir boyut katmaktadır. Ana Britannica'da (1994) karikatür; kişi ya da olayların gülünç, çelişkili yanlarının abartılı çizgilerle mizaha dönüştürme sanatı olarak tanımlanmakta ve karikatürün zıtlık boyutu da vurgulanmaktadır. Özden (2005) ise güncel olay ya da konuyu iğneleyen, istihza eden veya abartan çizgi resim olarak tanımlayarak karikatürün alay ve kinaye boyutunu öne çıkarmaktadır.

Karikatürün Eğitim Ortamında Kullanımı

Eğitimin amacı, bireyleri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda geliştirmektir. Öğretici konumundaki bireyler, bu amaca ulaşabilmek için eğitim öğretim faaliyetleri sırasında materyal kullanma ihtiyacı duymaktadır. Eğitimle ilgili yapılan araştırmalar (Güneş, 2017), öğretici tarafından seçilecek materyallerde öğrenmenin eğlendirici yanının desteklenmesinin gerekli olduğunu savunmaktadır.

Teknolojik gelişmelerle birlikte görsel materyal kullanımına yönelik ilgi artmasına rağmen barındırdığı olumsuz çağrışımlar sebebiyle karikatür ile eğitim arasındaki ilişki yıllarca fark edilememiştir (Kelley, 1989). Zamanla eğitimin amacı doğrultusunda evrilen karikatür, eğitim öğretim faaliyetlerinde dikkate değer boyutta yer almaya başlamıştır. Keogh & Naylor (1999), karikatürlerin eğitimde okuma becerilerini geliştirme, kelime bilgisini artırma, problem çözme ve düşünme becerilerini geliştirme, motivasyon sağlama amacıyla kullanılabileceğini ifade ederek karikatürün eğitim alanlarında kullanımının ne kadar yaygın olduğunu ortaya koymuştur.

Karikatürü diğer materyallerden ayıran özelliklerin başında direkt göze hitap etmesi, dikkat çekmede etkili olması (Örs, 2006), amaç doğrultusunda kullanıldığında ele alınan konu ile görsel uyarın arasında bağ kurması (Efe, 2005) gelmektedir. Bunun yanı sıra içeriğinde yer alan ilgi çekici sembollerle öğrencilerde kalıcılığı ve ilgiyi artırması, çocuklar tarafından kolay algılanması (Seçgin, Yalvaç & Çetin, 2010), öğrencilerin motivasyonunu artırıp olumlu tutum geliştirmelerini sağlaması (Wyk, 2011) da karikatürü öne çıkaran özelliklerdir. Karikatürün sahip olduğu bu özellikler dikkate alındığında amaca

ve hedef kitleye uygun seçilmiş örneklerle karikatürlerden hem derslerin derse hazırlık çalışmalarında hem de ders işleme ve değerlendirme faaliyetlerinde yararlanabilmektedir.

Türkçe Eğitiminde Karikatür Kullanımı

Türkçe eğitimi özelinde karikatürün kullanımı ele alındığında görsel materyal olarak karikatürün dört temel beceri ile ilişkilendirilebileceği değerlendirilmektedir.

Dinleme becerisi özelinde karikatürlerden dinleme öncesinde dinlenecek metnin içeriğini karikatürden yararlanarak tahmin etme, dinlenen metni anlamlandırma, dinlenen metin ile karikatür arasındaki ilişkiyi değerlendirme noktasında yararlanılabilmektedir. Konuşma becerisine yönelik etkinliklerde de karikatür materyal olarak kullanılmaktadır. Amaca uygun verilen karikatürler üzerinden yürütülecek hazırlıklı ya da hazırlıksız konuşmalarla bireylerin konuşma becerisinin gelişimi sağlanabilmektedir. Akran & Kocaman'ın (2018) karikatüre dayalı öğrenme-öğretme modelinin konuşma ve dinleme becerilerine etkisini belirlemeye çalıştığı çalışmasında karikatüre dayalı öğrenme-öğretme modeli etkinlikleri ile öğrencilerin arkadaşlarının etkinliklerini ve açıklamalarını dikkatlice dinledikleri, anlamadıkları ve merak ettikleri konular hakkında sorular sordukları sonucuna varmıştır.

Yazma becerisine yönelik etkinliklerde ise karikatürden faydalanarak duygu ve düşünceleri ifade etmeye, kurmaca metinler oluşturmaya yönelik etkinlikler yapılabilmektedir. Şeref & Yılmaz (2015), çalışmalarında karikatürün Yemenli öğrencilerin yazma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir araç olduğunu tespit ederek karikatürün yazma becerisine yönelik etkinlikler için alternatif bir materyal olabileceğini ortaya koymuştur.

Karikatürün materyal olarak kullanıldığı temel becerilerden bir diğeri de okumadır. Karikatürü anlamlandırmaya yönelik çalışmalar, okuma becerisine de doğrudan olumlu katkı sağlamaktadır. Okuma becerisinin kelime serveti ile arasındaki ilişki doğrultusunda karikatürün kelime, deyim ve atasözü öğretimindeki etkisine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Varışoğlu, Şeref, Gedik, & Yılmaz (2014) yapmış oldukları adlı çalışmanın sonucunda atasözleri ve deyimlerin öğretiminde karikatürlerin mevcut öğretim programı yaklaşımlarına göre daha etkili olduğunu tespit etmiştir. Bu tespit, atasözlerini ve deyimleri daha iyi bir şekilde anlamlandırabilmelerinde karikatürlerin etkili olduğunu ortaya koymaktadır. 6. sınıf Türkçe ders kitabında (EKOYAY, 2019) yer alan hazırlık çalışmaları bölümünde öğrencilerden verilen karikatürle ilgili düşüncelerini sözlü olarak ifade etmeleri istenmiş ve konuşma becerisini geliştirmede karikatürden yararlanılmıştır.

Karikatürler, temel dil becerilerinde olduğu gibi dil bilgisi konularının öğretiminde de kullanılmaktadır. Soyut olduğu için zorlanılan dil bilgisi konularına yönelik hazırlanacak etkinliklerde karikatürler araç olarak kullanılabilir. Akkaya (2011), bu sayede dil bilgisi öğretiminin ilgi çekici hâle dönüşeceğini ifade ederek karikatürlerin dil bilgisi öğretimindeki etkisini ortaya çıkarmıştır. Sonuç itibarıyla karikatürler, amaca uygun ve doğru şekilde kullanıldığında Türkçe eğitiminin amaçlarına hizmet edecek özelliktedir.

Karikatürün Türkçe eğitiminde materyal olarak kullanılabilir özellikte olmasından hareketle söz sanatlarının öğretiminde karikatürlerden yararlanılabileceği düşünülmüştür. Bu amaçla yürütülen çalışmada söz sanatlarının öğretiminde materyal olarak karikatür kullanılmıştır. Karikatürün temelini oluşturan kırılma çizgileri ile söz sanatları arasındaki bağ, söz sanatları öğretiminde karikatürün materyal olarak tercih edilmesinde etkili olmuştur.

Karikatürlerde verilen mesajın kavranabilmesi için karikatürlerin çözümlenmesi, karikatürden çıkarım yapılması gerekmektedir. Bu noktada anlamın ortaya çıkmasında rol oynayan ve karikatürün özü kabul edilen kırılma çizgileri devreye girmektedir. Karikatürde yer alan kırılma çizgisinde abartma, zıtlık, gülmece ve düşünce bulunmaktadır. Bireyler, konuyla ilgili var olan birikimlerinden ve karikatürdeki kırılma çizgilerinden yararlanarak karikatürü anlamlandırmaktadır.

Bireylerin karikatürdeki iletiyi kavrayabilmesi için karikatürü anlamlandırması, çözümlenmesi, değerlendirmesi gerekmektedir. Bunun için öncelik karikatürün algılanmasındadır. Efe'ye göre (2005), karikatürün algılanma sürecindeki aşamalardan biri de kırılma çizgisidir. Karikatürün algılanma sürecinin başlangıcı görmedir. Görmenin ardından bireyin karikatürden çıkarım yapacağı ikinci aşamaya geçilmektedir. Bu aşamada karikatürün kırılma çizgileri ön plana çıkmaktadır. Kırılma çizgisi karikatürün özü olarak kabul edilmektedir; çünkü karikatürün öğrenmedeki işlevi kırılma çizgisinin

algılama noktasına dönüşmesiyle gerçekleşmektedir. Kırılma çizgisinin içeriğinde abartma, zıtlık, gülmece ve düşünce bulunmaktadır. Bu aşamada birey, sahip olduğu yaş ve kültürel özellik ve var olan birikiminden hareketle algılama noktası oluşturarak karikatür diliyle okuma yapmakta ve karikatürü anlamlandırmaktadır.

Karikatürlerde ele alınan konu ya da olay, dikkat çekme, farkındalık oluşturma, eleştirme veya hicvetme amacıyla abartılı bir biçimde karikatür çizeri tarafından ele alınır. Kırılma çizgisi olarak abartının kullanımı karikatür çizerinin vermek istediği iletinin hedef kitle tarafından anlaşılabilirliğini kolaylaştırmaktadır.

Söz Sanatları

Söz sanatları için dilin zenginliği denilebilir; çünkü söz sanatları aracılığıyla eserlerin etkileyiciliği artırılabilir. Bireyler duygu, düşünce ve durumlarını etkili ve güzel bir şekilde ifade edebilmek için her türlü anlama ve anlatma faaliyetinde kelimelerin sanatlı hâllerini kullanılabilmektedirler.

Sembolik anlamları ifade etmek, farklı anlam ilgileri kurmak amacıyla üretilen söz sanatları; Türk edebiyatının ilk devirlerinden bu yana kullanılmış olup günümüzde de her türden sürekli ya da süreksiz metinlerde, günlük konuşmalarda fazlaca kullanılmaktadır.

Söz sanatları dilin estetik boyutunun temsilinde önemli bir yere sahiptir. Söz sanatlarının tasnifi noktasında farklı görüşler bulunmaktadır. Aktaş (2002), söz sanatlarını mecazla ilgili olanlar (teşbih/benzetme/comparasion, istiare/metaphore, mecaz/trope, mecaz-ı mürsel/metonymie/synecdoque, kinaye/allusion, tariz/insinuation), düşünceyle ilgili olanlar (tezat/ antitesis/ karşıtlık, istihdam, tevriye, tecahül-i arif, müşakale, teşhis/ personification/ kişileştirme, intak, hüsn-i talil, mübalağa/ abartma/ hyperbole, tekellüm-i ruh), heyecanla ilgili olanlar (nida/ exclamation, terdid/ disfonction, kat/ reticence, rücu/ correction, iltifat/ apostrophe, tekrar/ anaphore, tedric/ gradation/ dereceleme, istifham/ interrogation), bilgiyle ilgili olanlar (telmih, iktibas, muamma, lügaz, mülemma, irsal-i mesel), anlamla ilgili olanlar (iham, tenasüb, lefu ü neşir, sihr-i helal, ibham, tehzil), sözle ilgili olanlar (cinas, iştikak, iade, akis), harf ve yazıyla ilgili olanlar (akrostiş, lebdeğmez, aliterasyon, tarih düşürme) olarak ayırır.

Çotuksöken (2012) ise söz ve anlam sanatları olarak ayırdığı söz sanatlarını benzetme (teşbih), eğretileme (istiare), bilmezlikten gelme (tecahüliarif), mecaz (değişmece), güzel nedenleme (hüsnitalil), karşıtlık (tezat), tenasüp, tevriye, beklenmezlik (terdit), anıştırma (telmih), abartma (mübalağa) olarak tasniflemektedir.

Türkçe Eğitiminde Söz Sanatları

Dil eğitimindeki amaçlardan biri de duygu ve düşünceleri sözlü ya da yazılı olarak ifade etmektir. Söz sanatları, bireylere kendilerini, duygu, düşünce ve isteklerini daha çarpıcı, güzel, etkili, yaratıcı ve sanatlı biçimde aktarma fırsatı sunmaktadır. Anlama kattığı zenginlik sebebiyle söz sanatlarına Türkçe eğitiminde yer verilmektedir.

Aslan, Güldenoğlu ve Altundaş (2018), Türkçe dersi ile söz sanatları arasındaki bağa Türkçe derslerinin çoğunlukla yazınsal metinler üzerinden yürüdüğünü belirterek söz sanatlarının metne kattığı anlamları anlamaya ve anlamlandırmaya dayalı çalışmaların öğrenciler için bir nevi soyut olanı çözümlene ve metnin anlam evrenine girme olduğunu vurgular.

Öğrencilerin okudukları metindeki anlamı yakalayıp metni anlamlandırabilmeleri söz sanatlarının metne olan katkısını fark etmelerine bağlıdır. Böylece öğrenci sanatın metne olan etkisini yakaladığı gibi metni anlama noktasında da herhangi sıkıntı yaşamayacaktır.

Aynı şekilde yazma becerisine yönelik yürütülen çalışmalarda öğrenciler anlatımlarını zenginleştirmek, sözün etkisini artırmak amacıyla oluşturdukları metinlerde söz sanatlarına yer vererek oluşturdukları ürünlerin hem estetik bakımdan hem de anlam bakımından zenginleşmesini sağlayacaktır.

Söz sanatları, yazılı ürünleri anlam olarak zenginleştirdiği gibi konuşma dilini de zenginleştirmektedir. Böylece sözün etkisi artmakta, öğrencinin vermek istediği sözlü ileti hedef kitle tarafından kolaylıkla anlaşılabilirliktedir.

Karikatürde Yer Alan Kırılma Çizgilerinin Söz Sanatları Öğretimine Etkisi

Söz sanatlarının anlama olan etkisini fark edip benimseyen öğrenciler, okudukları metinlerin iletilerini daha iyi anladığı gibi dinledikleri metinlerin iletilerini de doğru bir şekilde anlayacaktır. Söz sanatları ile temel dil becerileri arasındaki ilişkiden yola çıkarak Türkçe derslerinde anlama ve anlatma çalışmalarında öğrencilerin yaş ve gelişim özelliklerine uygun olacak şekilde söz sanatlarından yararlanılabileceği söylenebilir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019) "Tema ve Konu Önerileri" nde "Sanat" başlığında söz sanatları konusunun tavsiye edildiği görülmektedir. Söz sanatlarıyla ilgili kazanımlara baktığımızda 1,2,3 ve 4. sınıflarda doğrudan söz sanatlarına yönelik kazanım olmadığı; 5,6,7 ve 8. sınıflarda söz sanatlarının okuma becerisinde yer alan anlama ve söz varlığı başlıkları altında verildiği görülmektedir.

Tablo 1.

Söz Sanatlarının Sınıf Seviyelerine Dağılımı

Sınıf Seviyesi	Dil Becerisi	Kazanım	Kazanım Açıklaması
5	Okuma/Anlama	T.5.3.32. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	Benzetme (teşbih) ve kişileştirme (teşhis) söz sanatları verilir.
6	Okuma /Anlama	T.6.3.14. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	Konuşturma (intak) ve karşıtlık (tezat) söz sanatları verilir.
7	Okuma /Söz Varlığı	T.7.3.8. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	Kişileştirme (teşhis), konuşurma (intak), karşıtlık (tezat) ve abartma (mübalağa) söz sanatları verilir.
8	Okuma /Söz Varlığı	T.8.3.7. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.	Benzetme (teşbih), kişileştirme (teşhis), konuşurma (intak) ve karşıtlık (tezat), abartma (mübalağa) söz sanatlarının belirlenmesi sağlanır.

Tablo incelendiğinde söz sanatlarının anlama olan etkisinin göz önüne alınarak okuma becerisiyle ilişkilendirildiği görülmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda benzetme, kişileştirme, konuşurma, karşıtlık ve abartma sanatlarının tespit edilmesi hedeflenmektedir. "Metindeki söz sanatlarını tespit eder." kazanımı altındaki terimlerin sınıftan sınıfa farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Kazanıma ait açıklamalarda söz sanatları sınıflara şöyle dağıtılmıştır: Benzetme ve kişileştirme (5. Sınıf), konuşurma ve karşıtlık (6. sınıf), kişileştirme, konuşurma, karşıtlık ve abartma (7. sınıf), benzetme, kişileştirme, konuşurma, karşıtlık, abartma (8. sınıf). Bu dağıtımla daha önce öğrenilmiş söz sanatlarının pekiştirilmeye çalışıldığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan söz sanatları genel olarak incelenmiştir.

Benzetme

Benzetme; sözü etkili kılmak, sözün anlaşılabilirliğini artırmak amacıyla aralarında farklı yönlerden anlam ilgisi olan iki unsurdan nitelikçe zayıf olanın güçlü olana yaklaştırılmasıdır. Bilgin (2013), benzetmenin olması için aralarında ortak özellikleri bulunan kavramların karşılaştırılması gerektiğini belirtmektedir. Özellikle konuşma ve yazma etkinliklerinde sıkça kullanılan (Onan, 2013) benzetmenin benzeyen, benzetilen, benzetme yönü ve benzetme edatı olmak üzere dört unsuru bulunmakta ve dil öğretim çalışmalarında sıkça kullanılmaktadır.

Kişileştirme

İnsana ait özelliklerin insan dışında kalan canlı ya da cansız varlık veya kavramlara yüklenmesi, aktarılmasıdır. Kocakaplan (1992) bitki, hayvan ya da canlı olmayan bir varlığın insana benzetilmesinin kişileştirme sanatını ortaya çıkardığını belirterek benzetme sanatı ile kişileştirme arasında ilişki kurmaktadır. Kişileştirmede de temel amaç anlatımı etkili kılmaktır.

Konuşturma (İntak)

İnsan dışı varlıkların insan özelliği kazanıp konuşturulmasına intak denmektedir. Bu sebeple konuşturma sanatının olduğu her yerde kişileştirme sanatı da bulunmaktadır. Konuşturma sanatının gerekleēebilmesi için varlıkların ağzından söz çıkması gerekmektedir; aksi takdirde konuşturma sanatı değil, kişileştirme sanatı yapılmış olacaktır.

Karşıtlık/ Zıtlık (Tezat)

Zıtlık; aralarında ilgi bulunan karşıt iki kavram, durum, duygu, olgu, dşüne ya da olaya ait nitelikleri bir arada dile getirmektir. Zıtlık sanatında amaç, kavramların daha iyi bilinmesini, anlaşılmasını sağlamaktır. Kocakaplan (1992), karşıtlık sanatı ile ifadelerin anlam genişliği, zenginliği kazanacağını ifade ederek karşıtlık sanatının etkisini ortaya koymaktadır. Aksan (2001) da zıtlık söz sanatının etkisine dair önermenin yanına ona zıt olan beklenmeyen bir başkasının getirilmesinin metin özücü için şaşırtıcı olmakla birlikte metnin etkisini artırdığını belirtir.

Abartma (Mübalaağa)

Mevcut bir durumu olduğundan daha fazla ya da daha az göstermeye abartma denmektedir. Abartma, sözün etkisini artırmak amacıyla var olanı, olduğundan çok ya da noksan göstermektir. Metnin anlatımını ve bireyleri etkilemeyi hedeflediğinden yaygın bir kullanım alanı bulunmaktadır.

Aslan, Güldenoğlu & Altuntaş'a göre (2018) öğrencilerin dili başarılı ve yetkin bir biçimde kullanabilmesi için söz sanatlarının sıklıkla geçtiği yazınsal niteliği yüksek metinlerle buluşturulması, metindeki söz sanatlarını anlayabilecekleri ortamlar oluşturulması, söz sanatlarının anlamı nasıl zenginleştirdiği sezdirilmesi ve tüm bu hedeflere uygun araç gereçler kullanılması gerekmektedir. Bu noktada söz sanatlarının daha etkili ve işlevsel materyaller kullanılarak öğretilmesi onu geleneksel yöntemlerden kurtaracak, bilgi ve tanım düzeyinde kalmasına da engel olacaktır.

Yapılan araştırmalar söz sanatlarının öğretiminde yaratıcı dramadan (Uludağ, 2018), görsel materyallerden (Coşar, 2005), simgesel dil kullanımından (Akkuş, 2011) faydalanılabileceğini ortaya koymaktadır. Çalışmayı destekleyen bir araştırmanın (Betur, 2019) sonuçlarına göre öğrenciler söz sanatlarının öğretimi noktasında ders kitabındaki açıklama, etkinlik ve örneklerin yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bu tespitten hareketle metnin anlamına doğrudan katkı sağlayan söz sanatlarının kurallarını bilmek, metnin içerisinde söz sanatını tespit etmek yerine öğrencilerin söz sanatlarının anlama olan etkisini fark ettirecek etkinliklere ve materyallere ihtiyaç duyduğu görölmektedir. Çalışmanın önemi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Çalışmada söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin etkisini belirlemek hedeflenmiştir. Bu sayede söz sanatlarının öğretilmesinde kullanılan geleneksel yöntemler yerine öğrencilerin ilgisini çekerek onların motivasyonlarını artıracak, daha işlevsel materyal konumundaki karikatürler ders materyali kullanılacak bu da söz sanatları konusunun bilgi ve tanım düzeyinde kalmasına engel olup bilgi ve becerinin kalıcı olmasını sağlayacaktır. Çalışmada söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin etkisini belirlemek amacıyla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun öntest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubunun ön-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun ön-sontest test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubu öğrencilerinin sürece ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Yapılan bu araştırmada söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin etkisini belirlemek için nitel destekli nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Tamamlayıcı karma desen olarak adlandırılan bu desende nicel desenden elde edilen bulguların anlamlandırılmasında nitel desenin sonuçlarından da yararlanmak esastır. Baki & Gökçek (2012), tamamlayıcı karma desenin nitel ve nicel verilerin mevcut durumu zenginleştirmek ve ayrıntılı bir hale getirmek için kullanıldığını belirtmektedir. Özetle tamamlayıcı karma desende bulgular yorumlanırken bir desenden elde edilenler diğer desenin sonuçlarını desteklemede kullanılmaktadır.

Çalışmanın nicel boyutu için araştırmanın doğası gereği deneysel araştırma yöntemlerinden yarı deneysel desenlerden öntest-sontest eşleştirilmiş kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Söz konusu desende deney ve kontrol grubu belirli bir değişken dikkate alınarak eşleştirilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2018). Nitel boyut içinse deney grubundan seçilen öğrencilerin sürece ilişkin görüşleri alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evreni Afyonkarahisar ilindeki 6. sınıf öğrencileridir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar il merkezinde yer alan bir devlet okulunda öğrenim gören, 14'ü deney ve 14'ü kontrol grubunda yer alan toplam 28 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda çalışma grubunun soruna en uygun kesimi örnekleme dâhil edilmek istendiği için çalışmada amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme çeşitlerinden ise araştırmacının incelediği durumu ortaya çıkarması için kritik önem arz eden durumun varlığı sebebiyle ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örneklemesindeki asıl nokta önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılması ve örneklemin bilgi verme açısından zengin olmasıdır (Marshall, 1996). Bu noktada çalışmada belirlenen ölçüt, söz sanatlarının anlamlandırılmasında genel Türkçe ders başarısının etkisi dikkate alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuş, deney ve kontrol grupları 2019-2020 eğitim öğretim yılı 1. dönem Türkçe dersi not ortalamasına (Kontrol grubu: 61,32, Deney grubu: 63,73) göre eşleştirilmiştir.

Tablo 2.

Örnekleme Grubundaki Öğrencilerle İlgili Bilgiler

Grup	Kız	Erkek	Toplam
Deney Grubu	4	10	14
Kontrol Grubu	5	9	14
Toplam	9	19	28

Araştırmaya katılan öğrenciler demografik açıdan incelendiğinde örneklemin 9'u (%32.15) kız, 19'u (%67.85) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubuna deney ve kontrol grubundan on dörder öğrenci olmak üzere toplam 28 öğrenci dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın nicel boyutunu oluşturan ilk dört alt problem için Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2015-2019 yılları arasında 6. sınıf öğrencileri için hazırlamış olduğu Türkçe dersi söz sanatları kazanım testleri arasından bilgisayar ortamında yansız (random) olarak seçilen, kapsam olarak benzetme (f=2), kişileştirme (f=2), abartma (f=2), konuşurma (f=2) ve zıtlık (f=2) sanatlarının yer aldığı ve öğrencilerin daha önce karşılaşmadığı sorulardan oluşan 10 soruluk bir başarı testi kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunu oluşturan beşinci alt problem için deney grubu öğrencilerinin sürece ilişkin görüşlerini belirlemek için de yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Ölçme aracının güvenilirliği ve geçerliğini sağlamak amacıyla oluşturulan 10 soruluk başarı testi, alanında uzman dört Türkçe öğretmenin görüşüne sunulmuş, onlardan hazırlanan taslak formda yer alan maddelerin kapsam geçerliliğini; ölçme aracının kullanılabilirliğine dair sayfa yapısını, soru ve cevapların dizilişini, yazı formatını ve boyutunu değerlendirmeleri istenerek görüş alınmıştır.

Değerlendirme sonucu ortaya çıkan ön uygulama formu hedef kitleyle benzer özellikler taşıyan gruba uygulanarak ölçme aracına son şekli verilmiştir. Hazırlanan 10 soruluk test öğrencilere uygulanarak cevaplama süreleri ve anlamakta zorluk çektikleri ifade olup olmadığı kontrol edilmiştir. Öğrencilerin yaklaşık olarak 15 dakikada testi cevaplayabildikleri gözlenmiş ve testin pilot uygulaması yapılmıştır.

Araştırmanın ikinci alt problemi için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Deney grubunu oluşturan öğrencilerin söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği süreci detaylandırmak amacıyla iki sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda öğrencilere “Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği süreçle ilgili duygu ve düşüncelerinizi belirtiniz.”, “Daha önceki Türkçe dersleriniz ile söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği Türkçe derslerinizi karşılaştıracak olsanız sürecin olumlu ve olumsuz yönleri hakkında neler söylersiniz?” soruları sorulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun amaca uygunluğu, anlaşılabilirliği ve kullanılabilirliğini kontrol etmek amacıyla alan uzmanlarından görüş alınmıştır. Alan uzmanların görüşleri doğrultusunda form düzenlenmiştir. İkinci aşamada deney grubu ile benzer özellikler taşıyan gruba pilot uygulama yapılmış, yarı yapılandırılmış görüşme formunda herhangi bir sorun olmadığı görülmüştür. Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik kapsamında yapılan görüşmelerin süreleri uzun tutularak iç geçerlik sağlanmış ve verilerin inandırıcılığını artırmak için elde edilen bulguların tutarlılığı, kavramsal çerçeve ile uyumu kontrol edilmiştir. Formdan doğrudan alıntılar yapılarak araştırmanın inandırıcılığı artırılmıştır. Araştırmanın dış geçerliği için süreç ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Araştırmanın iç güvenirliliği için bulgu örnekleri yorum yapılmadan doğrudan verilmiştir. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşmeden elde edilen veriler üzerinde araştırmacılar ayrı ayrı kodlamalar yapmış ve kodlamalar karşılaştırılarak tutarlık oranı hesaplanmıştır. Dış güvenilirlik için araştırmanın ham verileri saklanmıştır.

Uygulama Süreci

Amacı söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin etkisini belirlemek olan çalışma Türkçe dersi kapsamında yürütülmüştür. Uygulama öncesi öğrencilerin 5. sınıfta öğrendikleri benzetme ve kişileştirme sanatları da dahil olmak üzere benzetme, kişileştirme, abartma, konuşurma ve zıtlık söz sanatlarına uygun; kırılma çizgileri ile ilişkilendirilmiş, uygulama sürecinde kullanılacak karikatürler; daha önceden farklı karikatüristler tarafından çizilmiş karikatürler arasından seçilmiştir. Söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin kullanıldığı uygulama süreci 2 ders saati öntest- sontest olmak üzere toplam 6 ders saati olacak şekilde planlanmıştır. Sürecin detayı Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3.

Uygulama Takvimi

Grup	Tarih	Etkinlik
Deney	10.02.2020	Öntestin Yapılması
Kontrol		Öntestin Yapılması
Deney	11.02.2020	Benzetme (teşbih), kişileştirme (teşhis), konuşurma (intak) söz sanatlarının karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgileri ile işlenmesi ve Etkinlik-D1
Kontrol		Benzetme (teşbih), kişileştirme (teşhis), konuşurma (intak) söz sanatlarının geleneksel yöntemle işlenmesi ve Etkinlik-K1
Deney	13.02.2020	Karşıtlık (tezat), abartma (mübalağa) söz sanatlarının karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgileri ile işlenmesi, Etkinlik-D2 ve Genel Tekrar Etkinliği-D
Kontrol		Karşıtlık (tezat), abartma (mübalağa) söz sanatlarının geleneksel yöntemle işlenmesi, Etkinlik-K2 ve Genel Tekrar Etkinliği-K
Deney	17.02.2020	Sontestin Yapılması
Kontrol		Sontestin Yapılması

Karikatürde Yer Alan Kırılma Çizgilerinin Söz Sanatları Öğretimine Etkisi

Söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin kullanıldığı derslerin planları hazırlanmış ve planlarla ilgili uzman görüşü alınmıştır. Alan uzmanlarından alınan dönütlerden sonra karikatürde yer alan kırılma çizgileri ile desteklenmiş etkinlikler hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinliklerle ilgili uzman görüşü alınarak etkinliklere son şekli verilmiştir. Son şekli verilen etkinlikler için hedef kitle ile benzer özellikler barındıran bir grupta pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama sonrası etkinliklerde herhangi bir sorun olmaması üzerine söz konusu etkinliklerden uygulama sürecinde yararlanılmıştır.

Kontrol Grubu / Süreç

İlk ders saatinde kontrol grubundaki öğrencilere çalışma ile ilgili genel bilgi verilerek öntest uygulanmıştır.

Kontrol grubunda söz sanatları konusu geleneksel yöntemlerle işlenmiştir. Konunun işlenmesinin ardından Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı'nda yer alan etkinlikler pekiştirme amaçlı kullanılmıştır. Uygulama ve etkinliklerin tamamlanmasının ardından sontest uygulanmıştır.

Deney Grubu / Süreç

İlk derste deney grubundaki öğrencilere söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin kullanılacağı uygulama süreci ile ilgili bilgilendirme yapılarak öntest uygulanmıştır.

Söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin kullanıldığı deney grubunda becerilerin doğrudan öğretim yöntemi kullanılmıştır. Becerilerin doğrudan öğretilmesinde temel nokta hedef kazanımlarla ilgili içeriğin belirli bir düzende sıralanması ve süreç içerisinde öğreticinin öğrenciye rehberlik etmesidir. Doğrudan öğretim modelindeki aşamaları sunuş, model olma, rehberlikli uygulama, dönüt ve düzeltme, bağımsız uygulama ve değerlendirme olarak ayrılmaktadır (Eker, 2000). Bu kapsamda deney grubunda yürütülen çalışmayı betimlediğimizde;

Sunuş basamağında dersin amacını öğrencilere ifade edilerek motive olmaları sağlanmıştır. Ardından söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgilerinden yararlanarak öğretilmesine geçilmiştir. Bu aşamada kazanılacak becerilere yönelik örnekler gösterilmiştir. Zaman zaman sorulan sorularla söz sanatlarının anlaşılma durumu kontrol edilmiş; ihtiyaç durumunda konuyla ilgili farklı örnekler sunulmuştur.

Model basamağında öğretmen tarafından örnek karikatürler üzerinden söz sanatlarının nasıl tespit edileceğine dair uygulamalar yapılmıştır.

Rehberlikli uygulamada öğrencilere sorumluluk verilmiş, karikatürdeki kırılma çizgilerinden hareketle söz sanatlarını bulmaları sağlanmış; gerekli durumlarda geribildirim yapılmıştır.

Bağımsız uygulama basamağında ise öğrenciler; herhangi ipucu, yardım, rehberlik almadan karikatürdeki kırılma çizgilerinden hareketle söz sanatlarını bulabilecek duruma gelmiştir.

Dönüt ve düzeltme/ölçme ve değerlendirme basamağında söz sanatlarının öğretilmesinde karikatürlerin temelini oluşturan kırılma çizgilerinin kullanımı süreci bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın ilk dört alt problemi için hazırlanan 10 soruluk başarı testinden elde edilen veriler SPSS veri analiz programı kullanılarak çözümlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının ön-test, son-test puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı tespit edilmiştir. Deney grubundaki verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle deney grubunun ön-sontest puan ortalamaları arasındaki farklılık için Bağımlı [İlişkili] Gruplar t-Testi (Paired Samples t-Test); kontrol grubundaki verilerin normal dağılım göstermemesi sebebiyle kontrol grubunun ön-sontest puan ortalamaları arasındaki farklılık için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi (Wilcoxon Signed Rank Test); gruplar arası normal dağılım göstermesi nedeniyle grupların aralarındaki ön-sontest puan ortalamaları arasındaki farklılık için Bağımsız Gruplar için t- Testi (Independent Samples T Test) uygulanmıştır.

Nicel verileri detaylandırmak, desteklemek için de araştırmanın son alt probleminde deney grubundan 7 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde

tematik kodlama yapılmıştır. Tematik kodlamada Strauss & Corbin'in (1998) yaptığı sınıflandırma dikkate alınmış ve verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlama yapılmıştır.

Etik Kurulu İzni

Kurul adı = Uşak Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
Karar tarihi= 11/10/2019
Belge sayı numarası= 2019-50

Bulgular

Araştırmada elde edilen veriler ışığında ulaşılan bulgular, alt problem sırası dikkate alınarak belirtilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun puan ortalamaları arasındaki farklılık öncesinde puan ortalamalarının normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları değerlendirilmiş, örneklem sayısı 28 kişi olduğu için Shapiro-Wilk sonuçlarına bakılmış; deney ve kontrol gruplarının öntest puan ortalamaları anlamlılık değeri ($p>0.05$) olduğundan verilerin normal dağılıma uygun olduğu tespit edilerek Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Deney ve Kontrol Grupları Öntest Puan Ortalamaları Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplam Puan Öntest	,175	28	,028	,952	28	,219
Toplam Puan Sontest	,136	28	,198	,939	28	,105

Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun öntest puan ortalamaları arasındaki farklılık Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Deney ve Kontrol Grupları Öntest Puan Ortalamaları

Grup	N	Mean	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T	df	p
Deney	14	40,71	23,685	6,330	-,341	26	,736
Kontrol	14	43,57	20,609	5,508			

Tablo 5'te deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntestten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farklılaşmayı tespit etmek için yapılan bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları mevcuttur. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntestten aldıkları puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($t:-,341$, $p>.05$). Deney grubundaki öğrencilerin öntest puan ortalamaları ($\bar{X}:40.71$), kontrol grubundaki öğrencilerin öntest puan ortalamaları ($\bar{X}:43,57$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuçlara göre kontrol ve deney gruplarının 2019-2020 eğitim öğretim yılı 1. dönem Türkçe ortalama puanlarında olduğu gibi söz sanatları başarı testi sonuçları bakımından da benzer düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubu ile geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun sontest puan ortalamaları arasındaki farklılık Tablo 6'da gösterilmiştir.

Karikatürde Yer Alan Kırılma Çizgilerinin Söz Sanatları Öğretimine Etkisi

Tablo 6.

Deney ve Kontrol Grupları Sontest Puan Ortalamaları

Grup	N	Mean	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	T	df	p
Deney	14	59,29	27,023	7,222	1,348	26	,189
Kontrol	14	47,14	20,164	5,389			

Tablo 6’da deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin sontestten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farklılaşmayı tespit etmek için yapılan bağımsız örneklem grubu t testi sonuçları mevcuttur. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin sontestten aldıkları puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır (t:1,348, p>.05). Deney grubundaki öğrencilerin sontest puan ortalamaları (\bar{X} :59.29), kontrol grubundaki öğrencilerin sontest puan ortalamaları (\bar{X} :47,14) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin sontestten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın büyüklüğünü anlamak için istatistiksel anlamlılığın yanı sıra etki büyüklüğü de hesaplanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucu [$d=2t/\sqrt{df}$] “Cohen d” indeksi (d: 0,52, d>0,5) orta etki olarak tespit edilmiştir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubunun ön-sontest puan ortalamaları arasındaki farklılık öncesinde puan ortalamalarının normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları değerlendirilmiş, örneklem sayısı 28 kişi olduğu için Shapiro-Wilk sonuçlarına bakılmış; deney grubunun öntest-sontest puan ortalamaları anlamlılık değeri (p>0.05) olduğundan verilerin normal dağılıma uygun olduğu tespit edilerek Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7.

Deney Grubu Öntest-Sontest Puan Ortalamaları Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplam Puan Öntest	,246	14	,021	,945	14	,489
Toplam Puan Sontest	,132	14	,200	,960	14	,716

Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubunun öntest-sontest puan ortalamaları arasındaki farklılık Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.

Deney Grubu Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Farklılaşmasını Gösteren Bağımlı Örneklem Grubu t Testi Sonuçları

	N	\bar{X}	Std. Sapma	Std. Hata Ort.	t	df	p
Toplam Puan Ön Test	14	40,7143	23,68521	6,33014	-3,139	13	,008*
Toplam Puan Son Test	14	59,2857	27,02258	7,22209			

*p< 0.05

Tablo 8’de deney grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontestten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farklılaşmayı tespit etmek için yapılan bağımlı örneklem grubu t testi sonuçları mevcuttur. Deney grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontestten aldıkları puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır (t:-3,139, p<.05). Deney grubundaki öğrencilerin öntest puan ortalamaları (\bar{X} :40.71), ile öğrencilerin sontest puan ortalamalarına (\bar{X} :59,28) göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Deney grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontestten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın büyüklüğünü anlamak için istatistiksel

anamlılığın yanı sıra etki büyüklüğü de hesaplanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucu $[d=t/v(N)]$ "Cohen d" indeksi ($d: 0,83, d>0,8$) büyük etki olarak tespit edilmiştir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun ön-sontest puan ortalamaları arasındaki farklılık öncesinde puan ortalamalarının normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları değerlendirilmiş, örneklem sayısı 28 kişi olduğu için Shapiro-Wilk sonuçlarına bakılmış; deney grubunun öntest-sontest puan ortalamaları anlamlılık değeri sontestte ($p<0.05$) olduğundan verilerin normal dağılıma uygun olmadığı tespit edilerek Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9.

Kontrol Grubu Öntest-Sontest Puan Ortalamaları Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Toplam Puan Öntest	,159	14	,200	,908	14	,147
Toplam Puan Sontest	,210	14	,096	,825	14	,010

Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunun ön-sontest puan ortalamaları arasındaki farklılık verilerin normal dağılım göstermemesi üzerine Wilcoxon işaretli sıralar testi yapılmış ve Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10.

Kontrol Grubu Öntest-Sontest Puan Ortalamalarının Farklılaşmasını Gösteren Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	z	p
Toplam Puan Ön Test	14	4,50	22,50	-,955	,340*
Toplam Puan Son Test	14	7,25	43,50		

* $p<0.05$

Tablo 10'da kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontestten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farklılaşmayı tespit etmek için yapılan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları mevcuttur. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontestten aldıkları puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($z:-,955, p>.05$). Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontestten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın büyüklüğünü anlamak için istatistiksel anlamlılığın yanı sıra etki büyüklüğü de hesaplanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucu $[d=z/v(N)]$ "Cohen d" indeksi ($d: 0,24, d>0,2$) küçük etki olarak tespit edilmiştir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt probleminde araştırmanın ilk dört alt probleminden elde edilen verileri desteklemek amacıyla birkaç sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda öğrencilere "Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği süreçle ilgili duygu ve düşünceleri ve daha önceki Türkçe dersleri ile söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği Türkçe derslerini karşılaştırdıklarında sürece dair olumlu ve olumsuz düşünceleri sorulmuş ve bu görüşler, tema ve alt temalara ayrılmıştır: Araştırmanın beşinci alt problemi için elde edilen bulgular, Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Öğrencilerin Söz Sanatlarının Karikatürdeki Kırılma Çizgileri ile İlişkilendirilerek İşlendiği Süreçle İlgili Görüşleri

Kategori	Alt Kategori	Örnek Açıklama
Uygulama Süreciyle İlgili Görüşler	Eğlenerek Öğrenme	Ö1: Söz sanatlarını öğrendim hem de eğlendim. Sıkılmadım. Ö2: Ben çok eğlendim. Özellikle karikatürlere çok güldüm. Karikatürler sayesinde güldüm, eğlendim. Ö4: Öğretmenim derste karikatürler açtı, karikatürlere güldüm, çok eğlendim. Söz sanatlarını da anladım. Ö5: Hem karikatürü okuyup güldük hem de söz sanatlarını öğrendik. Ö6: Öğretmenimin konuyla ilgili gösterdiği karikatürler çok komikti. Öğrenip eğleniyoruz artık. Tam istediğim gibi. Eğlen, öğren. Öğren, eğlen.
	Başarıyı ve Kalıcılığı Artırma	Ö1: Kolay kolay unutmam artık. Mesela yaşlının telefona bakan genci karşıya geçirmesi zıtlıktı. Zıtlığı unutulunca bu karikatür aklıma gelir ben de hatırlarım. Ö2: Söz sanatları aklıma gelmezse öğretmenimin gösterdiği karikatürden hatırlarım. Unutmam. Yazılıda kolayca hatırlarım, soruyu doğru yaparım. Ö7: Söz sanatları konusu aklımda daha iyi kaldı. Karikatür sayesinde unutmuyabilirim.
Uygulama Öncesi ve Sonrasına Dair Olumlu ve Olumsuz Düşünceler	Ders Kitabındaki Etkinliklerle Kıyaslama	Ö2: Ders kitabındaki sıkıcı etkinliklerden kurtulduk. Karikatürlerle daha güzel oldu ders. Ö3: Etkinliklerde karikatür olunca Türkçe kitabından kurtulduk. Karikatürlerle ders işledik. Ö7: Öğretmenimin gösterdiği karikatürler çok komikti. Diğer derslerde etkinlikler sıkıcı. Gülmüyordum bu kadar.
	İlgiyi Artırma	Ö5: Çok gürültü oldu. Konuyu sevdim ama sınıf çok bağırdı, karikatürleri anlamak için. Karikatürlü dersleri gürültü olmasa sevebilirim; başarımla da artar. Ö2: Karikatürlü dersleri çok sevdim. Tüm derslerimiz karikatürlü olabilir. Ö1: Ben öğretmen olsam tüm dersleri karikatürle anlatırım. Çocuklar dersleri daha çok sever.

Araştırmanın beşinci alt problemi için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki öğrenci görüşleri kategorilere ayrıldığında temelde *Uygulama Süreci ile İlgili Görüşler* ve *Uygulama Öncesi ve Sonrasına Dair Olumlu ve Olumsuz Düşünceler* olmak üzere iki kategori öne çıkmaktadır.

Öğrencilerin uygulama süreci ile ilgili görüşlerine baktığımızda bu görüşlerin iki farklı alt kategoride toplandığı görülmektedir.

Bu alt kategorilerden ilki "*Eğlenerek Öğrenme*"dir. Katılımcılar, söz sanatlarının öğretiminde karikatürdeki kırılma çizgilerinin kullanıldığı süreçte hem öğrendiklerini hem de karikatürün mizahi yönünün etkisiyle eğlendiklerini dile getirmektedir.

Uygulama süreci ile ilgili görüşlerden hareketle oluşturulan ikinci alt kategori "*Başarıyı ve Kalıcılığı Artırma*"dır. Katılımcılar, söz sanatlarının öğretiminde karikatürdeki kırılma çizgilerinin kullanılmasının konuyla ilgili başarılarını artırdığını bununla birlikte öğrendiklerinin de kalıcı olacağını dile getirmektedir.

Öğrencilerin uygulama öncesine ve sonrasına dair olumlu ve olumsuz düşüncelerle ilgili görüşlerine baktığımızda bu görüşlerin iki farklı alt kategoride toplandığı görülmektedir.

Bu alt kategorilerden ilki “*Ders Kitabındaki Etkinliklerle Kıyaslama*”dır. Katılımcılar, söz sanatlarının öğretiminde karikatürdeki kırılma çizgilerinin kullanıldığı süreçteki etkinlikleri karikatürle desteklediği için ders kitabındaki etkinliklere göre daha eğlenceli ve ilgi çekici bulmuştur.

Uygulama öncesine ve sonrasına dair olumlu ve olumsuz düşüncelerle ilgili görüşlerden hareketle oluşturulan ikinci alt kategori “*İlgii Artırma*”dır. Katılımcılar, söz sanatlarının öğretiminde karikatürdeki kırılma çizgilerinin kullanılmasının konuya ve Türkçe dersine olan ilgilerini artıracığını dile getirmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Temel dil becerileri ile söz sanatları arasındaki ilişkiye, anlama ve anlatma çalışmaları noktasında büyük önem taşımasına rağmen alanyazın tarandığında Türkçe dersinde söz sanatlarının öğretimi ile ilgili araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir.

Bayir (2018) söz sanatlarının öğretimine dair çalışmasında söz sanatlarının öğretiminde Nef’î’nin divanının kullanılıp kullanılmayacağı sorusuna cevap aramıştır; Uludağ (2018), söz sanatlarının öğretiminde yaratıcı dramadan yararlanabileceğini belirtmiştir. Coşar (2005) da ortaöğretimde söz sanatlarının öğretiminde görsel materyallerden yararlanarak söz sanatlarının öğretilebileceğini vurgular. Akkuş (2011) ise simgesel dil kullanımından faydalanılabileceğini ortaya koymaktadır.

Çalışmada deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntestten aldıkları puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin sontestten aldıkları puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmamakla birlikte deney grubundaki öğrencilerin sontest puan ortalamaları (\bar{X} :59.29), kontrol grubundaki öğrencilerin sontest puan ortalamaları (\bar{X} :47,14) arasında 12 puanlık bir fark olduğu; etki büyüklüğünün de orta etki olduğu tespit edilmiştir.

Söz sanatlarının karikatürdeki kırılma çizgileri ile ilişkilendirilerek işlendiği deney grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontestten aldıkları puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır, uygulama sonrası deney grubundaki öğrencilerin öntest puan ortalamaları ile sontest puan ortalamaları arasında 19 puanlık bir fark olduğu görülmüştür. Yapılan değerlendirme sonucu “Cohen d” indeksi (d: 0,83, d>0,8) büyük etki olarak tespit edilmiştir.

Geleneksel öğretim yönteminin uygulandığı kontrol grubunda yer alan öğrencilerin öntest ve sontestten aldıkları puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Etki büyüklüğü yapılan değerlendirme sonucu “Cohen d” indeksi (d: 0,24, d>0,2) küçük etki olarak tespit edilmiştir.

Deney grubundaki öğrencilerin uygulamayla ilgili görüşleri için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki öğrenci görüşlerinin *Uygulama Süreci ile İlgili Görüşler ve Uygulama Öncesini ve Sonrasına Dair Olumlu ve Olumsuz Düşünceler* olmak üzere iki kategoride toplandığı; uygulama süreci ile ilgili görüşlerin “*Eğlenerek Öğrenme*” ve “*Başarıyı ve Kalıcılığı Artırma*” olmak üzere iki farklı alt kategoride toplandığı; uygulama öncesine ve sonrasına dair olumlu ve olumsuz düşüncelerle ilgili görüşlerin de “*Ders Kitabındaki Etkinliklerle Kıyaslama*” ve “*İlgii Artırma*” olmak üzere iki farklı alt kategoride toplandığı görülmüştür.

Bu sonuçlar söz sanatlarının öğretiminde karikatürün, sahip olduğu kırılma çizgilerinin de etkisiyle, kullanılabileceğini göstermiştir. Bu nedenle Türkçe öğretmenleri, söz sanatlarının öğretiminde karikatürdeki kırılma çizgilerinden faydalanmalıdır; eğitim öğretim faaliyetleri sırasında karikatürün etkisini göz ardı etmemelidir. Yine ders kitabı yazarlarının da oluşturacakları etkinliklerde karikatürdeki kırılma çizgilerinden faydalanmalarının konunun anlaşılmasını kolaylaştıracağı gibi kalıcılığını da sağlayacağı anlaşılmaktadır.

Diğer yandan çalışmanın sonuçlarını sınırlayan birtakım faktörler bulunmaktadır. Bu sebeple araştırmanın sonuçlarını genellemek mümkün görünmemektedir. Bu sınırlayıcı faktörlerden ilki çalışmanın Afyonkarahisar ilindeki bir ortaokulda ve 6. sınıftaki 28 öğrenciyle yürütülmesidir. Bu bağlamda söz konusu çalışmanın bir benzeri 5,7 ve 8. sınıflar özelinde ya da ortaöğretim düzeyinde ve farklı illerde yürütülebilir. Böylece çalışmanın sonuçları daha sağlıklı değerlendirilebilecektir.

Kaynaklar

- Akkaya, A. (2011). Karikatürlerle Dil Bilgisi Öğretimi. *Doktora Tezi*. Konya, Türkiye: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bili Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı.
- Akkuş, R. (2011). Türkçe Dersinde Simgesel Dil Öğretiminin İlköğretim Öğrencilerinin Benzetme Kişileştirme ve Deyim Kullanımına Etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Akran, S. K., & Kocaman, İ. (2018). The Effect of Caricature Based Learning-Teaching Model on Pre-School Students' Speaking and Listening Skills. *E-International Journal of Educational Research*, 9(2), 105-122.
- Aksan, D. (2001). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aktaş, H. (2002). *Modern Türk Şiirinde Edebî Sanatlar*. Konya: Söylem Yayınları.
- Ana Britannica . (1994). *Genel Kültür Ansiklopedisi*. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Aslan, C., Güldenoğlu, B. N., & Altuntaş, İ. (2018). Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Sanatlarıyla İlgili Sorular ve Etkinlikler Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Studies*, 13(28), 47-66.
- Aşcıoğlu, E. A. (2001). Yazısız Karikatürlerin Grafik Sanatındaki Yeri, Yazısız Karikatür Uygulamaları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baki, A., & Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Bayir, M. (2018). Söz Sanatları Öğretiminde Nef'i'nin Türkçe Divanı. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı.
- Betur, M. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinin Söz Sanatlarına ve Söz Sanatları Öğretimine Yönelik Görüşleri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bilgin, M. (2013). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (24. b.). Ankara: Pegem Akademi .
- Coşar, S. (2005). Ortaöğretim Birinci Sınıfta Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Edebi Sanatlar ve Öğretimi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çotuksöken, Y. (2012). *Türkçe Dil ve Edebiyat Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Efe, H. (2005). *Karikatür ve Eğitim*. İzmir: Etki Yayınları.
- Ekergil, İ. (2000, Ağustos). Zihin Engelli Çocuklara Zıtlık Kavramlarını Öğretmede Doğal Dille Uygulanan Doğrudan Öğretim Yönteminin Etkililiği. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- EKOYAY. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: EKOYAY Eğitim Yayıncılık.
- Güneş, F. (2017). Türkçe Öğretiminde Etkinlik Yaklaşımı. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(1), 48-64.
- Hawk, T. F., & Shah, A. J. (2007). Using Learning Style Instruments to Enhance Student Learning. *Decision Sciences Journal of Innovative*, 5(1), 1-19.
- Hünerli, S. (1993). Türkiye'de Gazete Karikatürünün Durumu ve Siyasi Karikatürün Söylemi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kelley, M. (1989). Foul Perfection: Thoughts on Caricature. *Artforum*, 27(5), 20-38.
- Keogh, B., & Naylor, S. (1999). Concept Cartoons, Teaching and Learning in Science: An Evaluation. *International Journal of Science Education*, 21(4), 431-446.
- Kocakaplan, İ. (1992). *Açıklamalı Edebî Sanatlar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Marshall, M. (1996). Sampling For Qualitative Research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Nisan 11, 2020 tarihinde Öğretim Programları: <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf> adresinden alındı
- Onan, B. (2013). *Dil Eğitiminin Temel Kavramları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Örs, F. (2006). Eğitim ve Karikatür. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 84, 26-28.
- Özden, Y. (2005). *Öğrenme ve Öğretme* (7. b.). Ankara: Pegem Yayınları.
- Seçgin, F., Yalvaç, G., & Çetin, T. (2010). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Karikatürler Aracılığıyla Çevre Sorunlarına İlişkin Algıları. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11(13), 391-398.
- Strauss, A., & Corbin, J. (2008). *Basics of Qualitative Research: Second Edition: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Los Angeles: Sage Publications.
- Şeref, İ., & Yılmaz, İ. (2015). Yemenli Öğrencilerin Türkçe Yazma ve Konuşma Becerilerinin Geliştirilmesinde Karikatür Kullanımına Yönelik Bir Uygulama. *Turkish Studies*, 10(7), 835-860.
- Uludağ, M. (2018). Edebi Sanatların Öğretiminde Yaratıcı Drama Etkinliklerinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Varişoğlu, B., Şeref, İ., Gedik, M., & Yılmaz, İ. (2014). The Effect of Cartoons as a Visual Tool in the Success of Teaching Idioms and Proverbs. *Journal of The Black Sea Studies*, 41, 226-242.
- Wyk, M. M. (2011). The Use of Cartoons as a Teaching Tool to Enhance Student Learning in Economics Education. *Journal of Social Science*, 26(2), 117-130.

Extended Abstract

Introduction

Visual stimuli are frequently preferred during educational activities as they enable individuals to take an active role in the learning process by affecting several sensory organs at the same time. At this point, one of the visual stimuli that can be used as a material in Turkish education is cartoons. It is seen that instead of knowing the rules of the vocal arts that directly contribute to the meaning of the text, and determining the art of the vocabulary in the text, students need activities and materials that will realize the effect of the vocal arts on understanding. The importance of the study comes to the fore at this point. In the study, it was aimed to determine the effect of the breaking lines that form the basis of the cartoons in the teaching of the speech arts.

In this way, instead of the traditional methods used in the teaching of speech arts, it will increase the motivation of the students by attracting the attention of the students, and cartoons in the position of more functional material will be used as lesson material, which will prevent the subject of speech to remain at the level of knowledge and definition and ensure that its knowledge and skills are permanent. In the study, whether there is a significant difference between the pretest and posttest mean scores of the experimental group and the control group, in which the vocal arts are associated with the break lines in the cartoon, and the control group where the traditional teaching method is applied, in order to determine the effect of the breaking lines that form the basis of the cartoons. whether there is a difference, whether there is a significant difference between the pre-posttest test mean scores of the control group, the opinions of the experimental group students about the process were examined.

Method

In this study, qualitative supported quantitative research design was used to determine the effect of the breaking lines that form the basis of cartoons in the teaching of the verbal arts. In this pattern, which is called the complementary mixed pattern, it is also essential to make use of the results of the qualitative pattern in the sense of the findings obtained from the quantitative pattern. While interpreting the findings in the complementary mixed pattern, those obtained from one pattern are used to support the results of the other pattern.

For the quantitative dimension of the study, the pretest-posttest paired control group pattern, which is one of the experimental research methods, is used as a requirement of the nature of the research. For the qualitative dimension, the opinions of the students selected from the experimental group regarding the process were taken.

Result and Discussion

In the study, it was observed that the mean scores of the students in the experimental and control groups did not differ significantly from the pretest. Although the average scores of the students in the experimental and control groups did not differ significantly from the posttest, there was a 12-point difference between the posttest mean scores of the students in the experimental group (\bar{x} : 59.29) and the posttest mean scores of the students in the control group (\bar{x} : 47.14); It has been determined that the effect size is also medium effect.

The mean scores of the students in the experimental group, in which the verbal arts are associated with the breaking lines in the cartoon, differ significantly from the pre-test and post-test scores, and there was a 19-point difference between the pre-test mean scores and the post-test mean scores of the students in the experimental group. As a result of the evaluation, "Cohen d" index (d : 0.83, $d > 0.8$) was determined as a major effect.

The mean scores of the students in the control group, where the traditional teaching method is applied, from the pretest and posttest did not differ significantly. "Cohen d" index (d : 0.24, $d > 0.2$) was determined as a small effect after the effect size assessment.

In the semi-structured interview form prepared for the opinions of the students in the experimental group, the opinions of the students were gathered in two categories: Opinions about the Application Process and Positive and Negative Thoughts about the Pre and Post Application; opinions about the application process are gathered in two different sub-categories: "Learning by Fun" and "Increasing Success and Persistence"; It was observed that the opinions about the positive and negative thoughts about before and after the application were gathered in two different sub-categories: "Comparison with the Activities in the Textbook" and "Increasing Interest".

These results showed that cartoon can be used in the teaching of speech arts with the effect of its breaking lines. For this reason, Turkish teachers should benefit from the breaking lines in cartoons in the teaching of speech arts; should not ignore the effect of caricature during educational activities. It is also understood that the use of the breaking lines in the cartoons in the activities to be created by the textbook authors will not only facilitate the understanding of the subject, but also ensure its permanence.

Ekler

Ek-1. Ders Planı


DERS PLANI TASLAĞI

Bölüm I	
Etkinlik Adı:	Karikatürde kırılma çizgisi ve söz sanatları
Sınıf:	6
Önerilen Süre:	40 dakika
Bölüm II	
Amaç:	Söz sanatlarını tespit etme ve kavrama
Kazanımlar:	T.6.3.14. Metindeki söz sanatlarını tespit eder. Konuşturma (intak) ve karşıtlık (tezat) söz sanatları verilir.
Öğretme-Öğrenme Yöntem ve Teknikleri:	Doğrudan öğretim yöntemi Soru cevap, Anlatım
Kullanılan Eğitim Teknolojileri Araç Gereçler:	Karikatür, dergi, gazete, akıllı tahta, kalem, silgi, çalışma kâğıdı
Ders Mekânı:	Sınıf
Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri:	Öğretmen, etkinlik öncesinde kırılma çizgilerinin karikatürdeki iletileri okumaya olan etkisini akıllı tahtaya yansıttığı karikatürler üzerinden gösterir. “Karikatürde ne var, içerikte neler dikkatini çekti, karikatürün oluşturulma amacı nedir, karikatür hangi mesajı vermektedir, kırılma çizgileri nelerdir?” soruları sorulur. Öğrencilerden gelen cevaplar tahtaya yazılır. Daha sonra karikatürün içeriğinden ve karikatürdeki kırılma çizgilerinden hareketle söz sanatlarını tespit etmeleri istenir.
Özet:	Etkinlikler öncesi örnek karikatür incelendi. Kırılma çizgileri tespit edildi. Kırılma çizgilerinin söz sanatlarını tespit etmedeki etkisi ortaya konuldu.
Kapanış:	Karikatürlerin incelenmesinin ardından öğretmen geri bildirim vererek kırılma çizgilerinin üzerinden söz sanatları üzerinde bir kez daha durulur, konu özetlenir.
Bölüm III	
Ölçme ve Değerlendirme:	Öğrenci gözlem formu üzerinden karikatürdeki kırılma çizgilerinin zıtlık, abartma, gülmece olduğunu öğrenip öğrenemediği; kırılma çizgileri ile söz sanatlarını ilişkilendirip ilişkilendiremediği değerlendirilir. Öğrencilere dönüt verilir. Eksik öğrenme tespit edilen öğrencilere için ödev planlanır.

Ek-2. Etkinlik Örneği

Etkinlik-D1

1. Aşağıda verilen karikatürleri inceleyiniz. Ardından karikatürde yer alan kırılma çizgilerini ve söz sanatlarını tespit ediniz.

	
Karikatürde Yer Alan Kırılma Çizgisi:	Karikatürde Yer Alan Kırılma Çizgisi:
Söz Sanatı:	Söz Sanatı:
Karikatürde Yer Alan Kırılma Çizgisi:	Karikatürde Yer Alan Kırılma Çizgisi:
Söz Sanatı:	Söz Sanatı: